

Studenters upplevelser i känslomässigt utmanande situationer - studenters erfarenheter under VFU

Maria Weurlander

Docent, lektor i högskolepedagogik

Inst för pedagogik och didaktik

Att delta i yrkespraktiken kan vara känslomässigt påfrestande

Forskargruppen

LiU

Robert Thornberg, prof

Henrik Lindqvist, lektor

SU, KI och KTH

Annika Wernerson, prof, forskningsledare

Maria Weurlander, lektor

Håkan Hult, senior forskare

Linda Barman, PhD

Astrid Seeberger, MD, PhD

Annalena Lönn, MD, doktorand

Learning in situations of perceived unpleasantness

4-årigt forskningsprojekt finansierat av Vetenskapsrådet

ALF-projekt

Läro- och läkarutbildning samt sjuksköterskeutbildning

Våra studier

Explorativ kvalitativ ansats

Studie 1:

Enkät med öppna svar

Ssk-studenter (n=26)

Läkarstudenter (n=37)

Narrativ tematisk
innehållsanalys

Studie 2:

Gruppintervjuer läkarstudenter
(4 grupper, n=14)

Grundad teori

(Weurlander et al. 2018; Weurlander et al. 2019)

“En man satte i en bullbit i halsen, som blockerade luftvägarna. I samband med detta fick han även en hjärtinfarkt. Det var oerhört otäckt att se paniken i hans ögon och hur han blev allt mer blå i ansiktet. En bild jag sent kommer att glömma. Stod som förstenad långt efter att ambulansen åkt iväg med honom. Trodde att han bara skulle kvävas mitt framför ögonen på mig.

Handledaren ringde ambulansen. Sedan väntade hon in att mannen skulle hämtas, för att sedan titta på klockan och konstatera att hon slutat jobba. Sen sa hon bara ‘hej då’ och gick. Jag stod kvar chockad och fick ej tillfälle att samtala om detta.”

ssk, kvinna, t5

“Under kirurgkursen var jag på kärllkirurgen och in på operation kom en 90-årig kvinna med brustet aortaaneurysm. Jag och kirurgen var först på op-salen och jag fick assistera. Det blev en väldigt blodig operation och det gick åt ca 10 påsar blod. En till kirurg hoppade som tur var in så att jag slapp vara med, men han tyckte att jag skulle känna på livets puls, dvs hålla en peang på aortan. Detta var en speciell upplevelse. Senare under op fick hon hjärtstopp, kirurgerna fick göra HLK och hon fick åter rytm. De la en vakuumpörpackning över det hela och kunde inte stänga igen helt denna dag.

Jag fick ingen uppföljning eller frågor om hur det kändes. Jag vet inte hur det gick för henne men det hela kändes makabert och troligen onödigt då hon hade väldigt låga odds att överleva. Det var en ganska rå stämning. Inga frågor om hur det kändes. Ingen debriefing hur det gick. Hade varit bra att diskutera etiken i att göra denna op på en 90-åring som var svårt sjuk. Att få veta hur det gick sen och prata om hur det var att se denna blodiga operation och assistera.”

läk, man, t11

Studenters upplevelser i känslomässigt obehagliga situationer

- Hantera sjukdom och död
- Oprofessionellt beteende
- Dilemman angående behandling/ hantering
- Relaterar till patienten som människa
- Använda patienter för eget lärande

(Weurlander et al. 2018)

Hantera sjukdom och död

- Döden och den döda kroppen
- Svårt sjuka patienter

Oprofessionellt beteende

Handledare eller annan vårdpersonal

- Brist på medkänsla
- Nonchalans

Dilemman angående behandling/ hantering

- Etiska funderingar kring nyttan med behandling/
tvångsvård
- Olika uppfattningar om behandling/ hantering

Relaterar till patienten som människa

- Patientens livsöde berör
- Relaterar till egna personliga erfarenheter

Använda patienter för eget lärande

”Mötte tidigt under VFU:n en patient på hematologen som hade dåliga utsikter. Han var inte ’min’ patient, men jag blev inknuffad till honom för att han hade intressant status: mekanisk ileus med metalliska tarmljud. Det kändes väldigt jobbigt och falskt att gå in till denna patient, som stirrade tomt in i väggen och var tydligt deprimerad, bara för att vidga mina referensramar. Särskild svårt blev det kanske ... att inte ha den psykiatriska basen. Jag försökte lyssna på patienten och vad han kände, men det var svårt att nå fram. Jag tror tyvärr inte att jag tog upp mina tankar kring detta med handledaren.”

läk, man, t11

Att prata om det

Kurskamrater

Familj och vänner

Handledare

Reflektionsseminarium

Men många studenter
lämnas ensamma att
hantera sina upplevelser

Känslomässigt
påfrestande
situationer

Osäkerhet och
otillräcklighet

Otillräckliga
kunskaper

Kamp att hantera
känslor

Upplevd negativ
kultur

Ingen självklar plats
i teamet

Har jag det som krävs?

Vill jag vara en del av denna
yrkeskultur?

(Weurlander et al. 2019)

Att socialiseras in i ett yrke

Teoretiska kunskaper och praktiska färdigheter

Professionellt omdöme och förhållningssätt

Lära sig hantera känslomässiga aspekter

Social process – sker i interaktion med yrkesverksamma
i en given miljö

(Scanlon, 2011; Wenger, 1998)

Vårdyrken innebär en hög emotionell belastning

”Stressjukdomar ökar bland sjuksköterskor och läkare”

Vårdfokus 2017-02-16

”Sjukskrivningarna bland kvinnliga läkare ökar”

Läkartidningen 2017-02-24

”Samvetsstress bidragande orsak till utbrändhet i vården”

Ann-Louise Glasberg, avhandling

Umeå universitet, 2007

Stress och emotionell påfrestning måste hanteras

Olika copingstrategier:

Problemfokuserade – aktiva och undvikande

Känslfokuserade - aktiva och undvikande

Data från nationell enkät (647 studenter):

Självkritik och *social distansering* – associerat med högre risk för psykisk ohälsa.

Hög grad av *självförtroende* (self-efficacy) är en skyddande faktor.

Kvinnor skattar lägre grad av självförtroende - högre risk för psykisk ohälsa.

(Weurlander et al. manuskript)

Att fundera vidare på

Att studenter upplever situationer som berör dem känslomässigt är en del av professionsutbildningarna.

Hur förbereder vi dem för det?

Hur möjliggör vi för dem att diskutera och reflektera över sina upplevelser?

Hur stöttat vi kvinnliga studenters utveckling av självtillit?

Hur hjälper vi dem att utveckla strategier för "self-care" och "resilience"?

Referenser

- Scanlon, L. (2011) Becoming a professional. In: Scanlon, L. ed. *“Becoming” a Professional: An interdisciplinary analysis of professional learning*. Dordrecht, NL; Springer. Pp 13-32.
- Wenger, E. (1998) *Communities of Practice: Learning, Meaning and Identity*. New York, NY: Cambridge University Press.
- Weurlander M, Lönn A, Seeberger A, Broberger E, Hult H & Wernerson A. (2018) How do medical and nursing students experience emotional challenges during clinical placements? *International Journal of Medical Education*, 9:74-82.
- Weurlander, M, Lönn, A, Seeberger, A, Hult, H, Thornberg, R & Wernerson, A. (2019) Emotional challenges of medical students generate feelings of uncertainty. *Medical Education*, 53: 1037–1048.